ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ, ОБУМОВЛЕНІ ВПЛИВОМ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Анотація. Процеси техногенної еволюції, які, перш за все, орієнтовані на використання інноваційних технологій задля збирання, обробки, передачі та зберігання певної інформації, невід'ємно пов'язані з особливостями процесуального порядку проведення та фіксації більшості слідчих (розшукових) дій. Новітні технічні засоби фіксації ходу та результатів процесуальної дії відображають інформацію, що має значення для кримінального провадження, та зберігають її в електронно-цифровій формі, тобто в формі електронного документу. За допомогою цифрового способу фіксації доказової інформації знижується похибка передачі інформації, що дозволяє вивчення прихованої інформації. У статті сформульовані окремі напрями сучасної інформатизації процесуальної форми слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. Розглянуто взаємозв'язок між науково-технічним прогресом та процесуальною формою.

Ключові слова: науково-технічний прогрес, процесуальна форма, кримінальне провадження, слідчі (розшукові) дії.

Litkevich Dmitry

Yaroslav Mudryi National Law University

SOME PECULIARITIES OF THE PROCEDURE OF CERTAIN INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIVITIES CONDITIONED BY THE INFLUENCE OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL PROGRESS

Summary. Many problems both doctrinal and applied nature are those that have not found a clear solution in the science of criminal procedural law despite significant changes in the regulatory regulation of criminal proceedings. The process of technological evolution, which primarily focused on innovative technologies for the collection, processing, transmission and storage of certain information inherently associated with the peculiarities of the procedural order and fixation of investigation (search) action. The latest hardware fixation progress and results of procedural actions reflect information relevant to criminal proceedings and store it in digital electronic form, ie in the form of an electronic document. Obtained in this way needs are recognized evidence inadmissible because of procedural form non use of technology and media packaging. Important in this respect become safeguards to protect such information from tampering, removal or modification using various kinds of software – image editor. Author to ensure security and authenticity of information obtained during the investigation (search) operations with the use of means for fixing the proposed appropriate measures. Analysis of law enforcement, we conclude that the detection during the investigation (investigation) acts portable digital device such as a smartphone, laptop, flash drive, tablet computer, etc., carried out its review, which, in particular, includes access to information on the numbers of other subscribers, content SMS– messages, files that contain information from social networks, and more. To achieve a balance of private and public interest, repeatedly stressed in the legal positions of the ECHR, procedural order digital products research should include legal safeguards in privacy in accordance with the degree of invasion of carrying out pre-trial investigation, the privacy of the person, and covered by the legal regime of the search, including on the need permission investigating judge to conduct it. The article stated some areas of contemporary forms of information procedural investigative (search) actions in criminal proceedings. We consider the relationship between technological progress and procedural forms.

Keywords: scientific and technological progress, procedural Form, criminal proceedings, investigative (search) actions.

Постановка проблеми. Сучасні процеси техногенної еволюції, які, перш за все, орієнтовані на використання інноваційних технологій задля збирання, обробки, передачі та зберігання певної інформації, невід'ємно пов'язані з особливостями процесуального порядку проведення та фіксації більшості слідчих (розшукових) дій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми наукового забезпечення кримінального провадження були актуальними завжди. Розкриттю окремих аспектів використання досягнень науки та техніки у кримінальному судочинстві присвячені наукові праці таких вчених, як Р.С. Белкін, В.В. Бірюков, В.А. Журавель, В.С. Зеленецький, А.В. Іщенко, В.Я. Колдін, М.А. Погорецький, Е.Р. Росинська,

М.С. Строгович, М.Я. Сегай, С.М. Стахівський, В.В. Тищенко, С.А. Шейфер, В.Ю. Шепітько, М.Є. Шумило, І.М. Яковенко та інших.

Тим не менш, багато проблем як доктринального, так і прикладного характеру залишаються такими, що не знайшли однозначного вирішення у науці кримінального процесуального права, або потребують кардинального переосмислення, зважаючи на істотні зміни в нормативній регламентації кримінального провадження.

Мета статті. Викладене вище обумовлює постановку як мети цієї статті дослідження особливостей процесуальної форми окремих слідчих (розшукових) дій, обумовлених впливом науково-технічного прогресу (далі – НТП).

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 103, ст. ст. 104-106, ч. 1 ст. 228, ч.

1 ст. 229, ст. 231, ч. 6 ст. 240 КПК хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі. Разом із тим, п. 2 ч. 1 ст. 103 КПК передбачена можливість фіксації процесуальної дії за допомогою технічних засобів.

У науці під науково-технічними засобами фіксації доказової інформації пропонують розуміти сукупність приладів, пристроїв, апаратури, інструментів і матеріалів, що застосовуються відповідно до закону спеціально уповноваженими на це особами для відображення даних, що мають значення в кримінальній справі [19, с. 580]. А під даними, одержаними в результаті застосування науково-технічних засобів у кримінальному процесі, – перенесені на технічний засіб фіксації відомості про факти, що відображаються в різноманітних матеріальних носіях, характеризуються інформаційною цінністю та сенсом, на основі яких у визначеному законом порядку спеціально уповноважені на це органи держави встановлюють наявність або відсутність обставин, які мають значення для правильного вирішення кримінальної справи [20, с. 525].

Деталізацію наведеного можемо прослідкувати у таких нормативних положеннях: під час допиту може застосовуватися фотозйомка, аудіо- та/або відеозапис (ч. 5 ст. 224 КПК), при пред'явленні особи для впізнання можуть бути залучені спеціалісти для фіксування впізнання технічними засобами, психологи, педагоги та інші спеціалісти (ч. 8 ст. 228 КПК), якщо проводилося фіксування ходу слідчої (розшукової) дії технічними засобами, до протоколу додаються фотографії осіб, речей чи трупа, що пред'являлися для впізнання, матеріали відеозапису (ч. 3 ст. 231 КПК), під час проведення слідчого експерименту можуть проводитися вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складатися плани і схеми, виготовлятися графічні зображення, відбитки та зліпки, які додаються до протоколу (ч. 2 ст. 240 КПК), за необхідності здійснюється фіксування наявності чи відсутності на тілі особи, яка підлягає освідчуванню, слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет шляхом фотографування, відеозапису чи інших технічних засобів (ч. 4 ст. 241 КПК) тощо.

Новітні технічні засоби фіксації ходу та результатів процесуальної дії відображають інформацію, що має значення для кримінального провадження, та зберігають її в електронно-цифровій формі, тобто в формі електронного документу. П. С. Пастухов пропонує альтернативу документуванню в письмовому вигляді, як недосконалому способу фіксації доказової інформації, у вигляді електронного документа – відео- або аудіозаписи в цифровому форматі, який, на його думку, є похідними особистим доказом. При цьому автор зауважує, що під час перехідного періоду слід залишити альтернативний режим фіксації ходу і результатів процесуальної дії правоохоронного органу щодо отримання доказів: зберегти письмовий спосіб, але поряд з ним допустити фіксацію виключно технічними засобами; дані, отримані таким шляхом, зберігати в бездокументарному вигляді і роздруковувати тільки в разі потреби (на вимогу з боку процесуального противника, якщо це необхідно для забезпечення його права на належне виконання своєї процесуальної функції, або суду, якщо це необхідно для відправлення функції правосуддя), а в звичайному поряд-

ку надсилати електронною поштою до суду і в судовому засіданні, відтворювати за допомогою засобів комп'ютерної техніки. В подальшому, при наявності налагодженої системи електронного документообігу доказова інформація може отримуватися, зберігатися і передаватися по телекомунікаційним мережам в бездокументарному вигляді [15, с. 195].

Специфічні властивості цифрової інформації обумовлені її природою та формою існування, а саме: (а) відсутність жорсткого зв'язку з матеріальним носієм; (б) висока динамічність – можливість моментальних перетворень, постійне функціонування; (в) можливість фактично миттєвого перенесення в просторі; (г) можливість зміни і знищення величезних обсягів інформації за допомогою досить нескладних дій; (д) принципова можливість дистанційної роботи з інформацією; (е) необхідність наявності складних технічних пристроїв для роботи з цифровою інформацією; (ж) складність точної ідентифікації суб'єкта, яка здійснювала маніпуляції з нею [12].

За допомогою цифрового способу фіксації доказової інформації знижується похибка передачі інформації, відкривається можливість подальшої обробки, наприклад, фотографії, що дозволяє вивчення прихованої інформації [7, с. 148]. В. О. Родівіліна зауважує, що переваги цифрової апаратури і комп'ютерної техніки полягають в тому, що за допомогою них забезпечується: висока якість фіксації інформації, її достовірність, об'єктивність, наочність, а також компактність, надійність, швидкодія та зручність у використанні технічних засобів фіксації, до яких відносяться. Інформація, представлена в електронно-цифровій формі, відрізняється відсутністю спотворень під впливом часу і багаторазового відтворення [21, с. 76–77].

Разом із тим, аналіз практики показує, що отримані в такій спосіб відомості визнаються недопустимими доказами у зв'язку із недотримання процесуальної форми використання технічних засобів, а також пакування носіїв інформації. Важливе значення в цьому аспекті набувають гарантії захисту такої інформації від фальсифікації, видалення або модифікації за допомогою різного роду програм – редакторів зображень. Так, М.А. Сильнов вважає, що за допомогою цифрових відео- і фотокамер можна здійснювати накладення рухомого об'єкта на інший фон, змінювати візуальні властивості об'єкта (наприклад, змінювати колір одягу) і т. ін. вже в момент запису, не кажучи вже про подальшу обробку даних в потужних графічних програмах-редакторах [23, с. 103]. Такі побоювання дійсно заслуговують на увагу, але, слід зазначити, що при належному процесуальному і технічному оформленні з дотриманням певних вимог цю «операцію» виконати важко [13].

В.С. Шишкін зазначає, що особливістю електронного документа також є відсутність його жорсткої прив'язки до конкретного матеріального носія. Один і той же електронний документ може існувати на різних носіях. Все ідентичні за своїм змістом екземпляри електронного документа можуть розглядатися як оригінали і відрізнятися один від одного тільки датою створення. Отже, існує реальна проблема визначення достовірності зафіксованих подібним чином відомостей.

Крім того, не завжди можливий переклад такого документа в просту письмову форму [29, с. 350].

В.А. Журавель прогнозує подальшу «технізацію» кримінального провадження та більш широке застосування електронної форми документів, що в майбутньому призведе до того, що сама кримінальна справа вестиметься і зберігатиметься не на паперових, а на електронних носіях, зауважує, що як засоби фіксації вербальної інформації слід використовувати нові моделі цифрових відеокamer, на яких записувати аудіо- та відеоінформацію на оптичні носії одноразового користування (що робить технічно неможливим будь-яке їх повторне використання при бажанні змінити вже записану інформацію, тобто цифровий монтаж у цьому разі неможливий), оригінали яких опечатуються, посвідчуються всіма учасниками слідчої дії і зберігаються в матеріалах кримінальної справи в недоторканому вигляді (їх можна розпечатувати для прослуховування чи перегляду в разі необхідності лише під час судового розгляду). З метою додаткового захисту як самого оригіналу, так і відповідної копії на бланк диску спеціальним маркером можуть наноситися посвідчувальні написи з датою запису фонограми, завірені підписами учасників слідчої дії, також використовуватися технології «мовленнєвого підпису», різноманітні системи кодування у вигляді комп'ютерної криптографії та ін. [6, с. 14–15].

Отже, з метою забезпечення захисту та автентичності відомостей, отриманих в ході проведення слідчих (розшукових) дій із застосуванням технічних засобів фіксації, пропонуємо: (1) використовувати карти пам'яті, CD-R або DVD-R диски, вибір яких обумовлений використанням режиму одногочного запису із закритою сесією на неперезаписуючому оптичному носії; (2) після використання цифрового засобу фіксації необхідно відтворити запис за участю понять, у разі їх залучення, та інших учасників слідчої (розшукової) дії; (3) за допомогою спеціаліста виключити з програмно-технічного забезпечення засобів фіксації можливість для редагування цифрових даних, отриманих в ході слідчої (розшукової) дії; (4) цифровий носій інформації повинен бути належним чином упакований, засвідчений підписом слідчого та інших учасників слідчої (розшукової) дії, та використовуватися як додаток до відповідного протоколу.

Особливостями процесуальної форми допиту, які обумовлені впливом НТП, слід визнати порядок виклику на допит з використанням технічних засобів комунікації, порядок фіксації його ходу та результатів, а також здійснення допиту у режимі відеоконференції. Так, відповідно до ч. 2 ст. 104 КПК, якщо за допомогою технічних засобів фіксується допит, текст показань може не вноситись до відповідного протоколу за умови, що жоден з учасників процесуальної дії не наполягає на цьому. У такому разі в протоколі зазначається, що показання зафіксовані на носії інформації, який додається до нього. Тобто, враховуючи нормативний зміст ст. 224 КПК, законодавець передбачає можливість складання протоколу як в паперовому форматі, так і в електронному або паперово-електронному. При цьому зазначимо, що фіксація показань під час допиту у протоколі передбачена КПК всіх держав. В той же час,

КПК Литви не передбачає можливості фіксувати показання особи на аудіо- та/або відеозапис без складання протоколу допиту (ст. 179 КПК Литви) [8]. КПК ФРН зобов'язує здійснювати запис допиту свідка на носії зображення і звуку: 1) при допиті осіб, молодше 16 років, якщо вони постраждали в результаті злочину або 2) якщо існує побоювання, що свідок не зможе бути допитаний під час судового розгляду і запис необхідний для встановлення істини (§ 58a) [27].

В спеціальній літературі взагалі прогнозують зниження ролі протоколу в доказуванні та переваження технічних засобів фіксації, оскільки дивно виглядає в XXI столітті процедура розслідування, в якій головними засобами документування залишаються авторучка та бланк [2, с. 49]. Окремі процесуалісти обґрунтовуючи можливість впровадження електронного протоколу, зауважують, що за допомогою такого альтернативного засобу фіксуються інтонації, паузи, логічні наголоси, транслюється загальна спрямованість та атмосфера допиту, що має значення для оцінки відповідних показань [3; 11; 24]. А.В. Столітній пропонує, що з метою забезпечення надійності зберігання та оперативного доступу до певної інформації суб'єктів сторони обвинувачення, необхідно передбачити створення під час допиту електронного протоколу або фіксації процесуальної дії в аудіо-, відеоформаті з подальшим завантаженням електронного файлу до ЄРДР [25, с. 124–125].

Певний інтерес, з точки зору використання можливостей технічних засобів комунікації, становить така форма допиту як «самодопит» – власноруч оформлення своїх показань в електронному вигляді у випадку, якщо особа перебуває у віддаленій місцевості або не має можливості безпосередньо приїхати до слідчого, та направлення їх слідчому електронною поштою [30, с. 12]. У цілому не заперечуючи можливі позитивні моменти цієї моделі, Д.В. Шарапова звертає увагу на такі її недоліки як-то: (1) відсутність можливості задавати додаткові запитання; (2) відсутність гарантії, що самодопит проведений саме тією особою, чиї показання перевіряються і оцінюються в рамках кримінального судочинства; (3) відсутність можливості дотримання процесуальної форми, яка встановлює можливість залучення адвоката [28, с. 21–23].

У зарубіжній практиці набуває розповсюдження таке поняття як «цифрове алібі» (digital alibi), суттю якого є те, що учасник кримінального провадження, обґрунтовуючи своє алібі, посиляється, на те, що під час вчинення злочину він взаємодіяв з електронними системами (працював з персональним комп'ютером, користувався мобільним телефоном, потрапляв у поле зору камер спостереження, авторизувався у системах контролю доступу до приміщень), які знаходяться в іншому місці. При цьому дослідники звертають увагу на особливості перевірки такого алібі з урахуванням того, що, по-перше, доказова інформація, яка підтверджує чи спростовує «цифрове алібі», недоступна для безпосереднього сприйняття, і для її вивчення необхідно використовувати програмно-технічні засоби; по-друге, така доказова інформація є вкрай нестійкою, оскільки може бути легко знищена (у тому числі й некваліфікованими діями слідчого) [17].

Аналіз правозастосовної практики дозволяє зробити висновок, що при виявленні під час проведення слідчої (розшукової) дії портативного цифрового пристрою, наприклад, смартфона, ноутбука, флеш-накопичувача, планшетного комп'ютера тощо, здійснюється його огляд, який, в тому числі, включає доступ до інформації щодо номерів інших абонентів, зміст SMS-повідомлень, файлів, які містять інформацію із соціальних мереж, тощо. На нашу думку, таке дослідження цифрового пристрою охоплюється правовою природою виключно обшуку, а не огляду, виходячи з наступних міркувань: (1) досліджуючи, наприклад, мобільний телефон, тим більше, який захищений паролем, слідчий фактично виходить за межі безпосереднього спостереження певного об'єкту; (2) відкриття списку контактів, SMS переписки, інформації, яка міститься в файлах із соціальними мережами, нічим не відрізняється від, наприклад, відкриття ящика письмового столу або сейфу; (3) інформація, яка міститься у портативних цифрових пристроях, охоплюється поняттям прайвесі, яке часто ототожнюється з правом на приватність, яке розглядається як законна вимога індивідуума визначати міру, за якою він, перебуваючи у власному житлі, в інших місцях, що не є публічними, бажає контролювати доступ сторонніх осіб до сфери власного приватного життя, а також як право індивідуума контролювати інформацію про самого себе, яка може вийти за межі його власного інформаційного простору [1, с. 27]. При цьому, як зазначає В.О. Серьогін, наслідком розвитку технічного прогресу є проблема забезпечення права на прайвесі з огляду на те, що, у правоохоронних органах виникла можливість віддаленого перехоплення інформації та відеоспостереження, а таким чином, розширюється спектр можливостей порушення права на прайвесі [22]. І.О. Крицька наголошує, що дії, вчинювані з метою дослідження інформації, яка може міститись у цифровому пристрої, не відповідають правовому змісту такої слідчої (розшукової) дії, як огляд предмета. Зважаючи на це, на думку автора, слід визнати доцільним застосування в цьому випадку порядку тимчасового доступу до такої інформації шляхом ознайомлення з нею та її копіювання, що може бути здійснено для подолання системи логічного захисту й отримання вказаного доступу з використанням спеціальних знань [9, с. 10].

Для підсилення зазначеної аргументації наголосимо, що в американській правозастосовній практиці комп'ютер або інший портативний пристрій, який знаходиться у житлі або в іншому місці, прирівнюється до закритого контейнеру, що дозволяє поширити на нього класичні критерії розмежування приватної інформації від публічних відомостей (стандарт «розумних очікувань з приводу таємниці особистого життя»¹; стандарт «видного місця»²). За загальним правилом «відкрити контейнер», тобто почати пошук

інформації на комп'ютері неможливо без судової санкції [14, с. 141].

Задля досягнення балансу приватного та публічного інтересу, на що неодноразово наголошувалося у правових позиціях ЄСПЛ, процесуальний порядок дослідження цифрових пристроїв повинен включати правові гарантії в області недоторканності приватного життя у відповідності із ступенем вторгнення органів, які здійснюють досудове розслідування, в особисте життя особи, та охоплюватися правовим режимом обшуку, в тому числі, стосовно необхідності отримання дозволу слідчого судді на його проведення.

Найбільш складною слідчою (розшуковою) дією з точки зору виявлення та вилучення об'єктів, які виступають електронними носіями інформації, є обшук, який проводиться з метою виявлення і вилучення комп'ютерної техніки, різних носіїв електронної інформації, а також і безпосередньо копіювання інформації, представленої в електронному вигляді, яка має значення для встановлення обставин кримінального правопорушення. Задля унеможливлення втрати або модифікації електронної інформації, яка може мати доказове значення, слідчий повинен: (а) визначити шляхи доступу і режим охорони приміщення, в якому намічається обшук; (б) з'ясувати параметри комп'ютерної техніки, яка знаходиться в цьому приміщенні, а також засобів захисту інформації від несанкціонованого доступу; (в) отримати відомості про засоби зв'язку та комунікації, які застосовуються для інформаційного обміну між комп'ютерами в приміщенні, де проводиться обшук; (г) дізнатися про режим електроживлення комп'ютерів, а також про розташування місць знеструмлення приміщення; (д) визначити наявність і специфікацію засобів захисту комп'ютерної техніки та інформації від несанкціонованого доступу; (е) відключити засоби захисту комп'ютерної техніки та інформації від несанкціонованого доступу або їх обходу (що фіксується в протоколі), попередньо з'ясувавши, об'єднана чи комп'ютерна техніка в мережу, принцип функціонування цієї мережі і наявність керуючого серверного обладнання [10, с. 157–159].

Дотримання та врахування особливостей проведення розглядуваного різновиду обшуку виступає процесуальною гарантією автентичності інформації, представленої в електронному вигляді, яка у спеціальній юридичній літературі отримала назву «ланцюг законних володінь» носіїв інформації («chain of custody»), тобто система охорони доказів у вигляді інформації, представленої в електронному вигляді, при її передачі від одного суб'єкта доказування іншому. Вона включає порядок процесуального документування інформації, представленої в електронному вигляді, на всіх етапах доказування від моменту отримання (зняття, вилучення) до передачі її носія від однієї особи іншій аж до судового органу, що розгля-

¹ Стандарт «розумних очікувань з приводу таємниці особистого життя» є одним з ключових стандартів забезпечення прав американських громадян в ході обшуку і вилучення у них майна, так як визначає сферу дії основних конституційних гарантій у зазначеній галузі. Більш докладно див.: Ryan J. Plain view doctrine // Police link: the National Law Enforcement Community. URL: <http://policelink.monster.com/training/articles/2043-plain-view-doctrine>.

² Стандарт «видного місця» передбачає, що все майно, що перебуває в зоні безпосередньої видимості співробітника правоохоронного органу, останній може перетворити на доказ. Більш докладно див.: Ryan J. Plain view doctrine // Police link: the National Law Enforcement Community. URL: <http://policelink.monster.com/training/articles/2043-plain-view-doctrine>.

дає справу по суті та дозволяє суду переконатися в незмінності її змісту [5, с. 26]. За справедливим твердженням П.С. Пастухова, «ланцюг законних володінь» є головним критерієм перевірки і оцінки доказів, сформованих на основі електронної інформації. Сторона, яка представляє такий доказ, повинна, в разі потреби, пред'явити, не викликаючи розумних сумнівів, «ланцюг законних володінь» цим «електронним доказом» суб'єктами, в чиему провадженні перебувала справа і які його використовували в потребах розслідування [16, с. 230, 273, 286, 395].

Важливо усвідомити, що некваліфіковані дії слідчого чи прокурора, обумовлені відсутністю у них глибоких знань у сфері функціонування програмного та апаратного забезпечення обстежуваних електронних пристроїв, особливостей експлуатації мережевого обладнання, процедурах шифрування інформації і т. ін., та, пов'язані із вилучення електронних носіїв інформації та копіюванням інформації, яка на них міститься, може призвести до її перетворення, модифікації, пошкодження або повної втрати. Тому з метою забезпечення законних інтересів власників електронних носіїв інформації, забезпечення її правильного зберігання в подальшому, а отже, і реалізації завдань кримінального провадження, участь спеціаліста повинна бути обов'язковою.

Відповідно до ч. 7 ст. 236 та ч. 7 ст. 237 КПК, під час обшуку, огляду слідчий, прокурор має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення обшуканого житла чи іншого володіння особи чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати документи, тимчасово вилучати речі, які мають значення для кримінального провадження. 16 березня 2018 року набули чинності зміни до КПК, внесені на підставі Закону України № 2147а-19 «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», які, в тому числі, пов'язані із особливостями процесуальної форми фіксації слідчої (розшукової) дії. Так, законом передбачено обов'язкову фіксацію за допомогою аудіо- та відео при проведенні обшуку житла чи іншого володіння особи. Про застосування технічних засобів фіксування процесуальної дії заздалегідь повідомляються особи, які беруть участь у процесуальній дії. Право безперешкодного фіксування проведення обшуку за допомогою відеозапису надається сто-

роні захисту. При цьому, незастосування технічних засобів фіксування обшуку, тягне за собою недійсність даної процесуальної дії та отриманих внаслідок її вчинення результатів, за винятком випадків, якщо сторони не заперечують проти визнання такої дії та результатів її здійснення чинними (ст. 107 КПК). Більш того, ч. 4 ст. 107 КПК передбачає фіксування за допомогою технічних засобів кримінального провадження під час розгляду питань слідчим суддею, крім вирішення питання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, та в суді під час судового провадження є обов'язковим. При цьому, у матеріалах кримінального провадження повинні зберігатися оригінальні примірники технічних носіїв інформації зафіксованої процесуальної дії.

Висновки та пропозиції. В цілому висловлюючи позитивну оцінку наведеним нововведенням, запровадження яких стане запобіжником від зловживань при проведенні слідчої дії, створить додаткові можливості фіксації відомостей, що можуть мати доказове значення, та забезпечить дотримання вимог закону усіма її учасниками, звернемо увагу на деякі проблемні моменти: (1) відсутня детальна регламентація, як проводити відеозйомку: чи повинні бути в кадрі поняті, чи повинна камера фіксувати факт вилучення і перелік майна, немає вимоги про безперервність відеозйомки; (2) ч. 4 ст. 107 КПК передбачає, що слідчий суддя, суд може обмежити чи заборонити доступ сторін кримінального провадження з боку захисту до результатів технічного запису з метою забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування у разі, якщо на обґрунтування клопотання про проведення обшуку слідчий, прокурор надали результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Разом із тим, наведена норма КПК не встановлює ні меж судової дискреції, ні стандарту переконання, ні порядку вирішення цього питання, ні можливості оскарження судового рішення, ні стадії чи етапу кримінального провадження, коли це питання має вирішуватися, ні хто має ініціювати питання такого обмеження чи заборони доступу, яка роль у вирішенні цього питання сторони захисту, і чи діє ця норма при виконанні вимог ст. 290 КПК [4; 18; 26].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що проведене дослідження дало можливість підтвердити актуальність піднятої проблематики, її практичну значущість та необхідність подальшого наукового дослідження з наступної розробкою пропозицій щодо вдосконалення діючого кримінального процесуального законодавства.

Список літератури:

1. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2018. 242 с.
2. Відеозаписи следственных действий : учеб. пособ. / под общ. ред. канд. юрид. наук, доц. А.М. Багмета. Москва : Юрлитинформ, 2017. 160 с.
3. Гарифуллина А.Х., Сухарева О.С. Электронный протокол как новый вид доказательств и новый элемент удостоверительного аспекта уголовного судопроизводства. *Вестник Казанского юридического института МВД России*. 2012. № 9. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/elektronnyy-protokol-kak-novyy-vid-dokazatelstva-i-novyy-element-udostoveritelnogo-aspekta-ugolovnogo>
4. Гловюк І.В. Проблемні питання забезпечення належної правової процедури обшуку (у розрізі новел КПК України). *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2018. № 14. С. 141–149.
5. Доктринальная модель уголовно-процессуального доказательственного права Российской Федерации и комментарии к ней / ред. и авт. предисл. А.С. Александров. Москва : Юрлитинформ, 2015. 304 с.

6. Журавель В.А. Достижения науки и потребности практики как подбрунтя вдосконалення засобів фіксації доказової інформації. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* : збірник наукових праць. Вип. 9 / ред. кол. : М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепітько, Л.М. Головченко та ін. Харків : Право, 2009. С. 9–21.
7. Исаева Л.М. Теоретические основы использования специальных познаний в уголовном судопроизводстве России: монография. Москва : ВНИИ МВД России, 2009. 243 с.
8. КПК Литовської Республіки. URL: [http://pravo.org.ua/files/_\(2\).pdf](http://pravo.org.ua/files/_(2).pdf)
9. Крицька І.О. Речові докази у кримінальному провадженні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2017. 23 с.
10. Кувичков С.И. Использование в доказывании по уголовным делам информации, представленной в электронном виде : дис. ... канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2016. 273 с.
11. Кучинська О.П., Черниченко І.В. Окремі праксеологічні аспекти застосування режиму відеоконференції у кримінальному провадженні в Україні. *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2014. № 5. С. 41–49.
12. Кушніренко С.П. Цифровая информация как самостоятельный объект криминалистического исследования. URL: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1311821>
13. Муленков Д.В., Лазаренко О.Н. Применение цифровых технических средств фиксации в полицейской деятельности. *Вестник Московского университета МВД России*. 2014. № 10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-tsifrovyyh-tehnicheskikh-sredstv-fiksatsii-v-politseyskoy-deyatelnosti>
14. Оконенко Р.И. «Электронные доказательства» и проблемы обеспечения прав граждан на защиту тайны личной жизни в уголовном процессе: сравнительный анализ законодательства Соединенных Штатов Америки и Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2016. 158 с.
15. Пастухов П.С. «Электронные доказательства» в состязательной системе уголовно-процессуальных доказательств. *Общество и право*. 2015. № 1. С. 192–196.
16. Пастухов П.С. Модернизация уголовно-процессуального доказывания в условиях информационного общества : дис. ... д-ра юрид. наук. Москва, 2015. 454 с.
17. Пономарев И.П. Цифровое алиби и его проверка. *Вестник ВГУ. Серия : Право*. 2011. № 2. С. 437–444.
18. Применение новелл УПК при обыске: следствие уже приспособилось. URL: <http://sud.ua/ru/news/publication/114388-primenenie-novell-upk-pri-obyskesledstvie-uzhe-prisposobilos>
19. Пунда О. Використання науково-технічних засобів у кримінальному процесі. *Вісн. Львів. ун-ту. Сер. юрид.* 2001. Вип. 36. С. 580–585.
20. Пунда О. Поняття даних, одержаних у результаті застосування науково-технічних засобів у кримінальному процесі. *Вісн. Львів. ун-ту. Сер. юрид.* 2000. Вип. 35. С. 523–528.
21. Родивилина В.А. Процессуальные особенности использования технических средств в стадии предварительного расследования : дис. ... канд. юрид. наук. Иркутск, 2016. 219 с.
22. Сergygin B.O. Прайвеси у США: політико-правова теорія і практика. *Форум права*. 2011. № 1. С. 891–897.
23. Сильнов М.А. К вопросу о допустимости использования цифровых технологий в доказывании при расследовании преступлений. *Вестник Российского университета дружбы народов. Серия : Юридические науки*. 1998. № 3. С. 103–104. URL: www.silnov.newmail.ru/digitl.htm
24. Сокиран М.Ф. Процесуальні і тактичні питання використання звуко-, відеозапису в кримінальному судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 22 с.
25. Соколов Ю.Н. Информационные технологии как альтернативные средства фиксации при производстве следственных действий. *Российский судья*. 2010. № 6. С. 29–31.
26. Столітній А.В. Електронне кримінальне провадження на досудовому розслідуванні : дис. ...докт. юрид. наук. Київ, 2018. 648 с.
27. Татаров О. «Маски» скинуті – шоу триває, або як нардепи спробували унеможливити вилучення майна під час обшуків і що з того вийде. *Закон і бізнес*. № 49 (1347) 16.12-22.12.2017.
28. Трефилов А.А. Система УПК ФРГ : монография. LAP Lambert Academic Publishing, 2011. 436 с.
29. Шарапова Д.В. Вопросно-ответная форма допроса в современном уголовном процессе. *Адвокатская практика*. 2013. № 5. С. 21–23.
30. Шишкин В.С. Некоторые проблемы получения и приобщения к уголовному делу документов, полученных путем применения технических средств. *Вестник ТГУ. Гуманитарные науки. Право*. 2011. Выпуск 9(101). С. 349–353.
31. Чуркин А.В. Не пора ли урегулировать в законодательстве самодопрос и самоопрос граждан с применением новых информационных технологий. *Российский следователь*. 2012. № 11. С. 10–12.

References:

1. Vegera-Izhevskaya I.V. Zabezpechennya prava na nedotorkannist zhytla chy inshogo volodinnya osoby v kryminalnomu provadzhenni: dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv, 2018. 242 p.
2. Videozapisp. sledstvennykh dejstvij: ucheb. posob. / pod obshh. red. kand. jurid. nauk, doc. A.M. Bagmeta. Moskva: Jurlitinform, 2017. 160 p.
3. Garifullina A.H., Suhareva O.S. Jelektronnyj protokol kak novyy vid dokazatel'stva i novyy jelement udostoveritelnogo aspekta ugovnogo sudoproizvodstva. *Vestnik Kazanskogo juridicheskogo instituta MVD Rossii*. 2012. № 9. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/elektronnyy-protokol-kak-novyj-vid-dokazatelstva-i-novyj-element-udostoveritelnogo-aspekta-ugolovno>
4. Glovyuk I.V. Problemni pytannya zabezpechennya nalezhnoyi pravovoyi procedury obshuku (u rozrizi novel KPK Ukrayiny). *Visnyk Pivdenного regionalного centru Nacionalnoyi akademiyi pravovykh nauk Ukrayiny*. 2018. № 14. P. 141–149.
5. Doktrynalnaya model ugovno-processualnogo dokazatel'stvennogo prava Rossyskoj Federacyi y kommentaryy k nej / red. y avt. predysl. A.S. Aleksandrov. Moskva : Yurlytynform, 2015. 304 p.
6. Zhuravel V.A. Dosyagnennya nauky i potreby praktyki yak pidgruntya vdoskonalennya zasobiv fiksatsiyi dokazovoyi informatsiyi. *Teoriya ta praktyka sudovoyi ekspertyzy i kryminalistyky* : zbirnyk naukovykh prac. Vyp. 9 / red. kol. : M.L. Cymbal, V.Yu. Shepitko, L.M. Golovchenko ta in. Kharkiv: Pravo, 2009. P. 9–21.
7. Isaeva L.M. Teoreticheskie osnovy ispolzovaniya specialnykh poznanij v ugovnom sudoproizvodstve Rossii: monografija. Moskva: VNI MVD Rossii, 2009. 243 p.
8. KPK Lytovskoyi Respubliki. URL: [http://pravo.org.ua/files/_\(2\).pdf](http://pravo.org.ua/files/_(2).pdf)
9. Kryczka I.O. Rechovi dokazy u kryminalnomu provadzhenni: avtoref. dys. ... kand.yuryd.nauk. Kharkiv, 2017. 23 p.

10. Kuvychkov S.I. Ispolzovanie v dokazyvanii po ugovolnym delam informacii, predstavlennoj v jelektronnom vide: dis. ... kand. jurid. nauk. Nizhniy Novgorod, 2016. 273 p.
11. Kuchynska O.P., Chernychenko I.V. Okremi prakseologichni aspekty zastosuvannya rezhymu videlkonferenciyi u kryminalnomu provadzhenni v Ukraini. *Chasopys cyvilnogo i kryminalnogo sudochynstva*. 2014. № 5. P. 41–49.
12. Cifrovaja informacija kak samostojatelnyj ob#ekt kriminalisticheskogo issledovaniya. URL: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1311821>
13. Mulenkov D.V., Lazarenko O.N. Primenenie cifrovyyh tehnikeskikh sredstv fiksacii v policejskoj dejatel'nosti. *Vestnik Moskovskogo universiteta MVD Rossii*. 2014. № 10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-tsifrovyyh-tehnikeskikh-sredstv-fiksatsii-v-politseyskoy-deyatelnosti>
14. Okonenko R.I. «Jelektronnye dokazatelstva» i problemy obespecheniya prav grazhdan na zashhitu tajny lichnoj zhizni v ugovolnom processe: sravnitel'nyj analiz zakonodatelstva Soedinennyh Shtatov Ameriki i Rossijskoj Federacii: dis. ... kand. jurid. nauk. Moskva, 2016. 158 p.
15. Pastuhov P.S. «Jelektronnye dokazatelstva» v sostjazatelnoj sisteme ugovolno-processualnyh dokazatelstv. *Obshhestvo i pravo*. 2015. № 1. P. 192–196.
16. Pastuhov P.S. Modernizacija ugovolno-processualnogo dokazyvaniya v uslovijah informacionnogo obshhestva: dis. ... d-ra jurid. nauk. Moskva, 2015. 454 p.
17. Ponomarev I.P. Cifrovoe alibi i ego proverka. *Vestnik VGU. Serija: Pravo*. 2011. № 2. P. 437–444.
18. Primenenie novell UPK pri obyske: sledstvie uzhe prisposobilos. URL: <http://sud.ua/ru/news/publication/114388-primenenie-novell-upk-pri-obyskesledstvie-uzhe-prisposobilos>
19. Punda O. Vykorystannya naukovu-texnichnyx zasobiv u kryminalnomu procesi. *Visn. Lviv. un-tu. Ser. yuryd.* 2001. Vyp. 36. P. 580–585.
20. Punda O. Ponyattya danyx, oderzhanyx u rezultati zastosuvannya naukovu-texnichnyx zasobiv u kryminalnomu procesi. *Visn. Lviv. un-tu. Ser. yuryd.* 2000. Vyp. 35. P. 523–528.
21. Rodivilina V.A. Processualnye osobennosti ispolzovaniya tehnikeskikh sredstv v stadii predvaritelnogo rassledovaniya: dis. ... kand. jurid. nauk. Irkutsk, 2016. 219 p.
22. Serogin V.O. Prajvesi u SShA: polityko-pravova teoriya i praktyka. *Forum prava*. 2011. № 1. P. 891–897.
23. Silnov M.A. K voprosu o dopustimosti ispolzovaniya cifrovyyh tehnologij v dokazyvanii pri rassledovanii prestuplenij. *Vestnik Rossijskogo universiteta druzhby narodov. Serija: Juridicheskie nauki*. 1998. № 3. P. 103–104.
24. Sokyran M.F. Procesualni i taktychni pytannya vykorystannya zvuko-, videozapysu v kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv, 2008. 22 p.
25. Sokolov Ju.N. Informacionnye tehnologii kak alternativnye sredstva fiksacii pri proizvodstve sledstvennyh dejstvij. *Rossijskij sudja*. 2010. № 6. P. 29–31.
26. Stolitnij A.V. Elektronne kryminalne provadzhennya na dosudovomu rozsliduvanni: dys. ...dokt. yuryd. nauk. Kyiv, 2018. 648 p.
27. Tatarov O. «Masky» skynuti – shou tryvaye, abo yak nardepy sprobuvaly unemozhlyvyty vyluchennya majna pid chas obshukiv i shho z toho vyjde. *Zakon i biznes*. № 49 (1347), 16.12-22.12.2017.
28. Trefilov A.A. Sistema UPK FRG: monografija. LAP Lambert Academic Publishing, 2011. 436 p.
29. Sharapova D.V. Voprosno-otvetnaja forma doprosa v sovremennom ugovolnom processe. *Advokatskaja praktika*. 2013. № 5. P. 21–23.
30. Shishkin V.S. Nekotorye problemy poluchenija i priobshhenija k ugovolnomu delu dokumentov, poluchennyh putem primenenija tehnikeskikh sredstv. *Vestnik TGU. Gumanitarnye nauki. Pravo*. 2011. Vypusk 9(101). P. 349–353.
31. Churkin A.V. Ne pora li uregulirovat v zakonodatelstve samodopros i samoopros grazhdan s primeneniem novyyh informacionnyh tehnologij? *Rossijskij sledovatel*. 2012. № 11. P. 10–12.